

Сања Ђорђевић,*
Асистент Правног факултета,
Универзитет у Нишу

ПРИКАЗ

UDK: 343.55

Рад примљен: 17.04.2015.

Рад прихваћен: 29.04.2015.

ТРИБИНА: КАДА БИ СРБИЈА ПРИСТУПИЛА КОНВЕНЦИЈИ О КАСЕТНОЈ МУНИЦИЈИ...

Удружење грађана „Акција и помоћ“ и *Ban Advocates of Handicap International*, уз подршку Правног факултета Универзитета у Нишу и *Media&Reform* центра Ниш, дана 28. јануара 2015. године одржали су на Правном факултету у Нишу трибину на тему „Када би Србија приступила Конвенцији о касетној муницији...“. На трибини су говорили Слађан Вучковић – председник удружења грађана „Акција и помоћ“, др Небојша Раичевић – професор Правног факултета Универзитета у Нишу, Драгана Родић – председница Удружења „Драгана Родић“ и стручни сарадник Универзитета у Нишу и Алма Ал Оста – менаџерица заговарања забране наоружања у *Handicap International*-у.

Трибину је својим излагањем отворио Слађан Вучковић, говорећи као професионални војни деминер, али и као директна жртва касетне муниције. Он је најпре објаснио механизам деловања касетне муниције и указао на опасност коју она ствара за цивилно становништво. Како је рекао, касетна муниција јесте неселективно, непрецизно и неодбрамбено убојно средство, које се не може усмерити на жељени војни циљ. Као пример за то навео је пад касетних бомби на подручје нишког насеља Дуваниште, које је 1999. године грешком погођено када је гађан војни аеродром удаљен 6,5 км од тог насеља. Вучковић је навео да око 90% укупног броја жртава касетне муниције чине цивили, од којих су највећи број деца. Опасност од касетне муниције се огледа и у чињеници да она не убија и осакаћује само током напада, већ и годинама након тога. Заостала неексплодирана касетна муниција не постоји само у далеким земљама попут Вијетнама, Лаоса, Авганистана, већ, нажалост, и у нашој држави као последица НАТО бомбардовања. Као примере за то, говорник је навео

* djordjevics@prafak.ni.ac.rs

касетне бомбе пронађене у дворишту породичне куће у насељу Шљака, на крову школе "Беле кула" у Нишу, на крову спортске хале "Чаир", у шуми код Куршумлије, на пољопривредном имању код Старе Пазове итд. Он је подсетио да је било је и фаталних исхода од заостале касетне муниције, као што је страдање особе у воћњаку у насељу Дуваниште или смрт двојице врхунских пиротехничара приликом чишћења терена на Копаонику.

На крају свог излагања, Слађан Вучковић је указао на користи које би Србији донело приступање Конвенцији о касетној муницији (ККМ). Пошто је немало подручје наше државе угрожено заосталом касетном муницијом (за 2,36 км² је потврђена контаминација и одређено је чишћење, а сумња се да је угрожена површина износи чак 6,65 км²), Србији су потребна значајна средства за чишћење угрожених терена (цена чишћења квадратног метра контаминираних територије креће се од 0,8 до 2 еура). Приступањем Конвенцији Србија би могла користити међународне фондове и техничку и кадровску помоћ за чишћење контаминираних подручја и уништавање постојећих залиха касетних бомби. Поред бенефита на плану личне сигурности грађана, чишћење угрожених подручја имало би и позитивне економске ефекте у области пољопривреде, шумарства, туризма, речне пловидбе ... И оно што је најважније, у нашој земљи била би остварена медицинска и социолошка збринутост директних и индиректних жртава касетне муниције.

Други говорник, проф. др Небојша Раичевић, представио је кратак историјат усвајања ККМ и дао сумаран приказ њених најважнијих одредби. На почетку излагања указао је на разлоге актуелизације забране касетне муниције, међу којима је посебно истакао употребу касетних бомби у Ираку 2003. и Либану 2006. године. Како је проф. Раичевић рекао, због противљења великих војних сила и држава произвођача касетне муниције, није прихваћена иницијатива да се касетна муниција забрани у оквиру Конвенције о конвенционалном оружју, што је утицало да Норвешка званично позове заинтересоване државе, МКЦК и релевантне НВО ради усвајања обавезујућег инструмента о касетној муницији изван тог оквира. Тај алтернативни пут (тзв. „процес из Осла“) успешно је окончан у Даблину 2008. године, када је усвојен текст ККМ, који је отворен за потписивање у Ослу крајем те године. Проф. Раичевић је упознао присутне да је до краја 2014. године Конвенција имала 89 држава уговорница и 27 потписница.

Након појашњења дефиниције касетне муниције дате у Конвенцији, говорник је анализирао основне обавезе држава садржане у том уговору. Започео је са забраном употребе касетне муниције, објашњавајући да државе уговорнице не смеју користити касетну муницију током било ког

оружаног сукоба (како против других уговорница, тако и против држава неуговорница или недржавних ентитета), али ни у доба мира (немири и тензије, војне вежбе и др.). Говорећи о обавези уништавања постојећих залиха касетне муниције, предочио је да су државе уговорнице дужне да те залихе униште што је пре могуће, а најкасније у року од осам година по ступању Конвенције на снагу за ту државу. Како је истакао проф. Раичевић, пошто забрана будуће употребе касетне муниције не решава све штетне хуманитарне последице везане за ово оружје, Конвенција је наметнула и обавезу чишћења и уништавања експлозивних остатака рата насталих употребом касетне муниције. Конвенција крајњу одговорност за чишћење и уништавање остатака касетне муниције намеће држави на чијој територији се ти остаци налазе, али се од државе која је ту муницију употребила захтева пружање потребне помоћи. Део излагања о обавезама држава окончан је представљањем правила о пружању помоћи жртвама употребе касетне муниције. Истакнуто је да поред лица која су убијена или су претрпела повреде, Конвенција жртвама сматра и породице и заједнице тих особа (тзв. индиректне жртве). Државе уговорнице имају обавезу да жртвама обезбеде медицинску негу, рехабилитацију и психолошку подршку и да осигурају њихову друштвену и економску инклузију.

Проф. Раичевић је укратко представио и одредбе Конвенције које регулишу међународну помоћ и сарадњу. Нарочито се задржао на чл. 6 у којем је предвиђено да свака држава уговорница има право да тражи и добије помоћ, објашњавајући да то значи да свака држава уговорница има неспорно право да затражи страну помоћ за решавање проблема касетне муниције, али да то никако не значи постојање обавезе држава или међународних организација да тражену помоћ пруже.

Последњи део свог излагања проф. Раичевић је посветио односу Србије према ККМ. Том приликом је подсетио да је Србија подржала почетне иницијативе за усвајање уговора о забрани касетне муниције, али је касније иступила из „Осло процеса“ и није ратификовала нити потписала ККМ. Приликом процене да ли Србија треба да постане страна уговорница те Конвенције, Раичевић сматра да се у обзир морају узети хуманитарни, финансијски и војни чиниоци. Он сматра да хуманитарни разлози неспорно говоре у прилог приступања Конвенцији, јер би то онемогућило Србију да користи касетну муницију у евентуалним будућим ратовима, а допринело би и бољем збрињавању наших грађана који су жртве касетне муниције. Ни финансијске обавезе које доноси чланство у Конвенцији не би требало да буду препрека за приступање том уговору. Иако би уништавање постојећих залиха касетне муниције, чишћење области у којима се налазе експлозивни остаци и пружање помоћи жртвама захтевало одређене

финансијске издатке, те обавезе чекају Србију и без њеног приступања Конвенцији. Приступањем Конвенцији Србија чак може бити на добитку, јер за обављање наведених активности може добити страну помоћ. Проф. Раичевић је закључио да ће одлучујући фактор код доношења одлуке о приступању Србије Конвенцији бити процена војних импликација одрицања од касетне муниције. Том приликом цениће се војна корист коју нашим оружаним снагама доноси то оружје, као и могућност његове супституције другим средствима.

Драгана Родић, дугогодишњи борац за права особа са инвалидитетом, овом приликом је истакла важност бриге о људима којима је потребна помоћ других и неопходност да сваки појединац разуме њихове потребе. Зато, сматра она, нужно је уклонити баријере у свима како би лакше заједно живели и функционисали. Она је, такође, истакла да су особе са инвалидитетом у веома лошем положају јер многи немају новца да купе потребне лекове, посебно у руралним подручјима где има случајева да немају инвалидска колица већ се превозе у грађевинским колицима. Чак и када неко има инвалидска колица, не постоје архитектонски прилази, и ту лежи потенцијална опасност. На пример, ја сам принуђена да идем улицом заједно са свим аутомобилима у саобраћају. Најбаналнија ствар која може да се деси јесте да каменчић од аутомобила полети и погоди мене или особу која ме вози – рекла је Драгана која је пре 15 година доживела саобраћајну несрећу због које је остала непокретна.

Драгана Родић је, такође, нагласила да је за њу успех и када свако јутро устане и сама се обуче, као и да је рад на својој свести, али и на свести других неопходан за боље међусобно разумевање и функционисање у друштву. Заједно са Слађаном Вучковићем истакла је неопходност боље приступачности у граду за особе са инвалидитетом пошто су им многа места недоступна, међу којима су и неке јавне институције.

Последња на трибини је говорила Алма Ал Оста, менаџерица заговарања забране наоружања у *Handicap International*-у, која се учесницима трибине обратила путем видео-линка из Брисела. Показујући моделе касетних бомби, уз мноштво практичних примера објаснила је значај Конвенције и бенефите њене примене. Ал Оста је изнела проблеме са којима се *Handicap International* суочава широм света, истичући да највеће препреке стварају велике војне силе које зарађују много новца од продаје касетне муниције.

Она је овом приликом рекла да је изненађује што Србија не потписује Конвенцију, јер би тако могла доћи до фондова који би јој помогли да очисти своју територију од овог „зла“, а и да део новца из међународних фондова искористи за решавање проблема директних и индиректних жртава касетне муниције.

Алма Ал Оста је своје излагање завршила констатацијом да је циљ Конвенције нестанак касетне муниције са лица земље, али да међу 89 држава уговорница нема Србије, иако је *Handicap International* од почетка процеса Србију препознао као једну од водећих држава у забрани касетне муниције.

